

District-vreemde soorten op Voorne

door

C. SIPKES (Rockanje)

Meer dan in de andere delen van het kalkrijke Duindistrict komen op Voorne groeiplaatsen voor van soorten die in andere districten, in hoofdzaak in het Fluviaatiele en het Hafdistrict, thuishoren.

Is het een groeiplaats van een enkel exemplaar, dan behoeft daar niet zoveel aandacht aan te worden geschonken. Ik doel hier op één plant van *Artemisia lloydii* bij paal 9, die waarschijnlijk als zaad vanaf het strand over de eerste duinenrij is meegestoven. Ook wil ik niet zoveel waarde hechten aan de vondst van *Gymnadenia conopsea* subsp. *angustifolia* op de golflinks bij mijn huis, een ondersoort, die sterk afwijkt van de typische subspecies van de kalkhellingen en van de in de duinen voorkomende subsp. *frisica*. Het zaad ervan kan met de wind aangevoerd zijn en in het neutrale milieu heeft zich daaruit een bloeiende plant kunnen ontwikkelen. Ook het ene exemplaar van *Impatiens noli-tangere*, dat werd gevonden na de hoge waterstand in 1953, waarbij het vliegveld onder water kwam, mag niet worden aangevoerd als kenmerkend voor de duinen van Voorne. Van de vele adventieven, die met fazantenvoer in de duinen zijn gekomen, waartoe o.a. *Muscari comosum*, *Coronilla varia* en *Gypsophila paniculata* behoren en waarvan onlangs, nieuw voor ons land, *Ornithogalum pyrenaicum*, werd aangetroffen (SIPKES, 1969), wil ik ook niet reppen.

Meer zegt het dat district-vreemde soorten zich op bepaalde plaatsen jaren achtereenvolgend handhaven, soorten die elders in het Duindistrict ontbreken.

Tot deze gevallen reken ik de groeiplaats van *Sonchus palustris*, waarover reeds eerder werd geschreven (SIPKES & MENNEMA, 1968). Ook dit jaar zag deze groeiplaats er goed uit, ondanks de droogteperiode. De planten waren iets talrijker dan verleden jaar. Voor verdere bijzonderheden kan ik naar genoemd artikel verwijzen. *S. palustris* is een soort die voorkomt in het Hafdistrict en het westelijke deel van het Fluviaatiele district.

Een tweede geval van dezelfde aard is het jarenlang voorkomen van *Lathyrus palustris* uit het Hafdistrict op één plek langs de oude zeeduinen, niet ver van het Vliegveld. Deze plek gaat achteruit doordat de struiken er te hoog worden. *L. palustris* is namelijk een plant van rietlanden en niet van struikgewas. In verband hiermee bestaat het plan hier de struiken te verwijderen om deze groeiplaats te behouden.

Niet ver daarvandaan ligt al sedert jaren een flinke groeiplaats van *Thalictrum flavum*, die eveneens o.a. in het Hafdistrict veel voorkomt.

Op het Kruiningergors, dus aan de mond van de vroegere Brielse Maas, kwam jaren aaneen *Sedum sexangulare* voor, een soort van rivierduinen. Nu is zij daar door de successie verdwenen. Deze successie gaat veel sneller dan vóór 1950, toen er nog geen myxomatose was. Is de myxomatose dus voor *S. sexangulare* een nadeel, voor soorten als *Lathyrus palustris* en *Sonchus palustris*, die vroeger wel geen kans gehad zullen hebben door de talrijke konijnen, blijkt zij gunstig te zijn.

Een heel merkwaardig geval is het voorkomen van *Teucrium scordium* in de duinen van Het Zuid-Hollands Landschap. Ik vond deze soort voor het eerst in 1925 op een vele m² grote plek en rijk bloeiend. Na de oorlog is de gehele vallei ermee vol gegroeid, maar de laatste jaren wordt de vegetatie er veel ruiger, te ruig voor deze soort, een successie-verschijnsel dat wel versneld zal zijn door de geringere konijnenstand. Het maaien, dat daar ieder jaar plaatsvindt zal ten dele wel gunstig zijn voor het behoud van enkele restanten van de groeiplaats, want *Teucrium scordium* is een echte pionier, die in Frankrijk in het gruis van drooggelopen beken groeit en niet op kan tegen de vegetatie van *Lysimachia vulgaris* e.d. Het steken van plaggen zou hier misschien uitkomst brengen. Er zijn niet ver van deze groeiplaats enkele kleinere plekken met een minder ruige vegetatie waar de soort ook beter bloeit. In Frankrijk is deze fluvia-tiele soort ook wel in de duinen gevonden, bij Berck-plage.

Bij het Kwakjeswater is jarenlang een mooie plek geweest met *Cirsium dissectum*, een soort van de blauwgraslanden, die voor zover mij bekend nooit in kalkrijke duinen gevonden wordt. Mogelijk was die plek ook minder kalkrijk, zoals op Voorne wel eens meer voorkomt. Jarenlang hebben deze Spaanse ruiters er gestaan. Het omringende struikgewas werd echter steeds hoger en er kwam steeds minder zon, zodat voor enkele jaren de laatste planten het opgegeven hebben. Het voeren van een doelmatig beheer, zoals Het Zuid-Hollands Landschap bij *Teucrium scordium* heeft gevoerd, had deze groeiplaats waarschijnlijk kunnen redden.

Dryopteris thelypteris, de moerasvaren van onze rietlanden, staat in een nat duinstruweel achter de Tenellaplas, al jaren lang en in een flinke hoeveelheid. De dichtstbijzijnde groeiplaats is het Merrevliet, in de Strypse polder.

Sonchus palustris en de laatste hier te bespreken soort, *Lactuca serriola*, hebben een windverspreiding en vestigen zich als er maar een geschikt biotoop aanwezig is. Voor de laatstgenoemde, bekend uit het Fluvia-tiele en het Krijtdistrict en ook wel als adventiefplant regelmatig in het westen van ons land optredend, waren gunstige omstandigheden aanwezig op het Groene strand van Oostvoorne, waar ik in 1969 twee groepen van ruw geschat duizend planten aantrof, zeer dicht opeen staand. De grond is daar humus- en stikstofrijk, zoals groene stranden altijd zijn door aanspoelsel vanuit zee; ook *Aster tripolium* voelt zich daar thuis. Voor *Senecio congestus*, die ten oosten van Rotterdam hectaren opgespoten terrein beslaat, is deze grond blijkbaar minder geschikt. Merkwaardig was dat alle planten van *Lactuca serriola* behoorden tot de f. *integrifolia*.

Het verschijnsel van het voorkomen van district-vreemde soorten in de duinen van Voorne lijkt mij als volgt te verklaren. De duinen hebben een hogere grondwaterstand dan elders, ze zijn jong en liggen bij de mond van twee rivieren, ze zijn soms slibrijk en zijn deels ontstaan op groene stranden. Door het vele rivierwater, dat hier in zee komt is bovendien de zeewind op Voorne minder zout dan elders aan de kust.

Aan de vele argumenten die pleiten voor de botanische waarde van het natuurreservaat Voorne's Duin kan het bovenstaande worden toegevoegd.

Literatuur

- SIPKES, C., 1969. Drie merkwaardige vondsten op Voorne in 1969. *De Levende Natuur* 72(12), p. 267—270.
- & J. MENNEMA, 1968. *Sonchus palustris* L. in Zuidwest-Nederland. *Gorteria* 4(6/8), p. 119—123.

Summary

The author mentions the occurrence of a number of species mainly belonging to the flora of the „Fluviatile” and the „Haff district” in the dunes of the island of Voorne (prov. Zuid-Holland). These species are *Sonchus palustris*, *Lathyrus palustris*, *Thalictrum flavum*, *Sedum sexangulare*, *Teucrium scordium*, *Cirsium dissectum*, *Dryopteris thelypteris*, and *Lactuca serriola*.